

Onderwerp: bestemming overschot reserve i-deel 2009

Inleiding

In het begrotingsjaar 2009 heeft de ISD een positief financieel resultaat behaald op het inkomensdeel van de WWB. Dit resultaat wordt, conform de afspraken in de gemeenschappelijke regeling (GR), toegevoegd aan de reserve van het inkomensdeel. In de GR is tevens geregeld dat de reserve van het inkomensdeel maximaal 15% van het jaarbudget inkomensdeel mag bedragen. Een eventueel overschot moet worden afgeroomd en komt ten goede aan de drie deelnemende gemeenten. De huidige GR voorziet niet in een verdeelsleutel voor de verdeling van het af te romen bedrag over de drie gemeenten.

Voor 2009 bedraagt het af te romen overschot op de reserve inkomensdeel € 766.145. Dit overschot is, behalve door de toevoeging van het resultaat op het inkomensdeel, ontstaan na de saldering van de overschotten IOAW en BBZ en na benodigde onttrekkingen als gevolg van vrijval debiteuren en een tekort op de IOAZ. Over de bestemming van het overschot van het inkomensdeel 2009 is nog geen besluit genomen.

Ook over 2008 heeft een dergelijke afroming van de reserve inkomensdeel plaatsgevonden. Over dit jaar betrof dit een bedrag van € 868.000. Het algemene bestuur besloot in juni 2009, nadat de zienswijze van de drie afzonderlijke Raden bekend was, om dit geld voor de helft te storten in een in te stellen voorziening voor regionaal arbeidsmarktbeleid. De andere helft werd aan de drie ISD-gemeenten overgemaakt volgens de verdeelsleutel die gehanteerd wordt bij het bepalen van de gemeentelijke bijdragen aan de ISD. De gemeenten konden vervolgens zelf de bestemming van dit vrijgevalle budget bepalen.

Wegingsfactoren

Historie opbouw i-deel en w-deel

Heusden, Loon op Zand en Waalwijk hebben vanaf 2004 hun samenwerking op het terrein van werk en inkomen ondergebracht bij de ISD Midden-Langstraat, een samenwerkingsverband in de vorm van een openbaar lichaam ofwel een gemeenschappelijke Regeling (GR). De wijze waarop bevoegdheden en verantwoordelijkheden van deze bestuursorganen zijn overgedragen aan de GR, maakte het mogelijk het openbaar lichaam aan te merken als één entiteit. Hierdoor kon in 2004 bij het Ministerie van SZW één gezamenlijk budget voor de drie gemeenten aangevraagd worden. Deze mogelijkheid is niet benut, omdat een gezamenlijk budget lager bleek uit te vallen dan de som van de drie afzonderlijke budgetten van de gemeenten. Vanaf 2007 is het overigens sowieso niet mogelijk in aanmerking te komen voor één gezamenlijk budget.

Vanaf de start van de ISD is gekozen voor een eenduidig beleid voor elke klant in de gehele regio, voor zowel activering en re-integratie (financieringsbron: werkdeel, later onderdeel van het participatiebudget) als voor de algemene en bijzondere bijstand (financieringsbronnen: inkomensdeel en gemeentefonds). De dienstverlening en de bedrijfsvoering zijn hierop afgestemd en ingericht. De beschikbare budgetten zijn, voor zover mogelijk, via de GR ingezet zonder enig voorbehoud van financiële verrekeningen tussen de deelnemers aan de GR. Slechts onder aanvullende condities is verbijzonderd beleid vanuit een individuele gemeente mogelijk. In de praktijk is hiervan slechts in een incidenteel geval gebruik van gemaakt. Dit geldt bijvoorbeeld voor het computerproject van Waalwijk en het computerproject van Loon op Zand en voor de dienstencentra in Heusden.

Verloop financieel jaar 2009

De ISD heeft in de jaren 2007 en 2008 optimaal gebruik gemaakt van de gunstige situatie op de arbeidsmarkt. Er is geïnvesteerd aan de 'poort' door mensen in plaats van in te laten stromen in de bijstand, direct naar werk te bemiddelen. Daarnaast is veel geïnvesteerd om de mensen die in de

bijstand zaten, uit te laten stromen naar werk. Deze investeringen werden gepleegd met de inzet van het hiervoor bestemde re-integratiebudget ofwel het werkdeel. Het bijstandsbestand kwam op een, voor de ISD, historisch laag niveau¹. Dit resulteerde vervolgens in een relatief lage belasting van het inkomensdeel en daardoor in financiële overschotten. Het relatief kleine klantenbestand heeft tot en met 2009 een gunstig effect gehad op het saldo van het inkomensdeel.

Aan de andere kant kwam het werkdeel in 2009, door de hoeveelheid ingezette activiteiten, onder druk te staan. Tot en met 2009 kon, naast de regulier middelen voor per jaar, nog geput worden uit resterende middelen van voorgaande jaren. In 2009 was deze mogelijkheid opgesoupeerd. Per saldo was over het begrotingsjaar 2009 het werkdeel vrijwel toereikend (na inzet van een aantal bezuinigingsacties in 2009). Echter, er waren grote verschillen per gemeente. Zo had Loon op Zand een individueel tekort van € 574.000, Heusden van € 4004.000 en Waalwijk een overschot van € 898.000. De ISD relateert zoals al eerder aangegeven, de inzet van de middelen op basis van het solidariteitsprincipe van de GR, aan de activerings- en re-integratiebehoeften van de individuele klant en dus niet aan de budgetten van de afzonderlijke gemeenten. Dit betekende dat over het begrotingsjaar 2009 werkdeelgelden van de gemeente Waalwijk zijn ingezet voor de ander twee deelnemers aan de gemeenschappelijke regeling. Overigens werd hiermee voorkomen dat Waalwijk geld zou moeten terugstorten aan het Rijk vanwege onderbenutting.

Opbouw van de reserve inkomensdeel

De reserve inkomensdeel wordt gevormd door jaarlijks het overschot op het budget inkomensdeel toe te voegen en een eventueel tekort hieraan te onttrekken. Dit geldt ook voor de resultaten op de regelingen IOAW, IOAZ en BBZ. In 2008 zijn, in het streven naar meer transparantie in de financiële huishouding van de ISD, de reserves van deze regelingen opgeheven en toegevoegd aan de reserve inkomensdeel. Bovendien wordt jaarlijks berekend hoeveel de vrijval uit debiteuren bedraagt en verrekend met de reserve inkomensdeel. Ten slotte hebben overschrijdingen van het in de Gemeenschappelijke Regeling afgesproken plafond voor de reserve inkomensdeel, er in 2008 en 2009 toe geleid dat de reserve tot twee maal toe is afgeroomd.

De opgetelde resultaten op de jaarlijkse budgetten inkomensdeel van 2004 tot en met 2009 zijn bijna € 1,9 miljoen. De resultaten op de budgetten inkomensdeel van de gemeente Waalwijk hebben voor dit positieve resultaat gezorgd. Tegenover het cumulatieve resultaat van Waalwijk (€ 2,6 miljoen) staat een negatief cumulatief resultaat op het inkomensdeel bij Loon op Zand (€ 0,2 miljoen) en Heusden (€ 0,6 miljoen).

De toevoeging van de reserves IOAW, IOAZ en BBZ aan de reserve inkomensdeel in 2008, evenals de koppeling van de resultaten van deze regelingen in 2008 en 2009 met de reserve inkomensdeel, hebben tussen 2004 en 2009 geleid tot een opgeteld resultaat van € 1,3 miljoen. Aan dit gezamenlijk resultaat heeft de gemeente Heusden het meest bijgedragen (ruim € 0,6 miljoen), maar ook voor Waalwijk (€ 0,5 miljoen) en Loon op Zand (€ 0,1 miljoen) is de balans positief.

Het streven naar meer transparantie in de begroting en jaarrekening in 2008 heeft behalve de opheffing van de reserves IOAW, IOAZ en BBZ ook geleid tot opheffing van de reserve banenpool klantmanagement. Het bedrag in die reserve werd toegevoegd aan de reserve inkomensdeel (ruim € 0,1 miljoen).

De jaarlijkse vrijval van debiteuren is het gevolg van mutaties in het debiteurenbestand en de vereiste aan te houden egaliseringsreserve om fluctuaties voldoende op te kunnen vangen. Overschotten boven deze vereiste hoogte van de egaliseringsreserve worden toegevoegd aan de reserve inkomensdeel, tekorten daaruit onttrokken. De gerealiseerde vrijvallen in de loop der jaren hebben geleid tot een

¹ Ter vergelijking: De ISD startte in 2004 met 1.288 WWB-gerechtigden jonger dan 65 jaar. Op 1 januari 2009, bij het begin van de recessie, had de ISD 866 WWB-gerechtigden jonger dan 65 jaar

voeding van de reserve inkomensdeel van bijna € 0,3 miljoen. Een uitsplitsing naar gemeente kan hier niet gemaakt worden.

Consequenties recessie

In 2009 werden de eerste gevolgen van de recessie zichtbaar. De bestandsafname in 2007 en 2008 sloeg in 2009 om. Het bestand van WWB-gerechtigden groeide in 2009 met 16%. Deze groei is nog niet op zijn retour. In de eerste helft van 2010 is het bestand al gegroeid met 15% en een afname van de groei is voorlopig nog niet in zicht. De instroom van vooral jongeren blijft hoog en de arbeidsmarkt biedt voorlopig nog onvoldoende mogelijkheden om WWB-kanten op te nemen. Ook de instroom in de WW ligt in 2010 hoger dan provinciaal en landelijk het geval is. Dit zal zijn invloed hebben op de instroom in de WWB en in de Wet Investeren in Jongeren (WIJ). Het Dagelijks Bestuur van de ISD heeft in maart 2010 haar zorg uitgesproken over deze ontwikkeling en in dit verband gepleit voor een extra financiële buffer.

Evaluatie Gemeenschappelijke Regeling

In 2009 heeft het bestuur van de ISD besloten om de GR te evalueren en te actualiseren. Aanleiding hiervoor was de behoefte om de GR af te stemmen op de veranderende context en beter in lijn te brengen met de nieuw gekozen positionering (op basis van het Meerjarenbeleidsplan 2008 - 2011). Daarbij zou de aangepaste GR uiteraard moeten aansluiten op de inmiddels veranderde wet- en regelgeving en moesten gebleken omissies of hiaten hersteld worden. Eén van de zaken die voor de evaluatie en aanpassing op de agenda staat is de formulering van een verdeelsleutel voor overschotten en tekorten op het inkomensdeel. De evaluatie van de GR heeft enige vertraging opgelopen. Inmiddels is het evaluatietraject opgepakt en wordt gekoerst op een aanpassing van de huidige GR per 1 januari 2011.

Proces tot nu toe

In 2009 is de ontwikkeling van de geldstromen in relatie tot de groeiende groep uitkeringsgerechtigden, nauwlettend gevolgd. Om een gezonde balans tussen de uitgaven en inkomsten te behouden is in 2009 een aantal maatregelen genomen. Zo zijn de re-integratieuitgaven (werkdeelmiddelen) sterk beperkt en is er een prioritering van klantgroepen afgesproken. Daarnaast is afgesproken om de werkdeelmiddelen over de gemeentegrenzen in te zetten. Hiermee konden de uitgaven voor re-integratie en de personele lasten, ondanks de groeiende groep WWB-kanten binnen de perken worden gehouden. Wat betreft het inkomensdeel werd gaandeweg 2009 duidelijk dat over het lopende jaar wederom een overschot gerealiseerd zou gaan worden. Dit was te danken aan het relatieve kleine klantenbestand waarmee het begrotingsjaar was gestart. Met deze constatering startte het gesprek over de verdeling van het te verwachte overschot over de drie gemeenten. Hierbij zijn door het dagelijks bestuur adviezen ingewonnen bij de beleidsmedewerkers en de controllers van de drie gemeenten, bij de accountant, bij de WWB-kamer (klantenraad) en bij de burgemeesters van de drie gemeenten². Er zijn diverse wegingsfactoren genoemd en becijferd en er zijn verschillende opties uitgewerkt.

De uitkomst van de discussie is dat het dagelijks bestuur unaniem van mening is dat, op basis van de onevenredig grote bijdrage van de gemeente Waalwijk aan de opbouw van het inkomensdeel, het alleszins verdedigbaar is om deze gemeente hiervoor een eenmalige compensatie te bieden. Gezien de inrichting van de GR en de beleidskeuzes die gemaakt zijn ten aanzien van de financiële huishouding is het echter onmogelijk om een geobjectiverde berekening te maken van het bedrag voor deze compensatie. Alle wegingsfactoren en adviezen overziend, heeft het dagelijks bestuur besloten dat een eenmalige compensatie van € 500.000 voldoende recht doet aan de verschillende

² De adviezen van de burgemeesters en van de WWB-kamer zijn als bijlagen toegevoegd aan deze notitie.

overwegingen. Voor het resterend bedrag van € 266.145 wil het dagelijks bestuur een tijdelijke voorziening aanmaken om de verwachte financiële problemen in de aankomende periode op te kunnen vangen. Het dagelijks bestuur heeft dit besluit ter beoordeling voorgelegd aan het algemeen bestuur.

Voorstel

Op basis van bovenstaande afwegingen heeft het algemeen bestuur van de ISD het volgende concept-besluit opgesteld over de bestemming van het overschot reserve inkomendeel 2009. In haar vergadering van 22 november 2010 zal het Algemeen Bestuur een definitief besluit nemen over de bestemming. Zij betreft hierbij graag de zienswijze van de Raden van de drie gemeenten.

Concept-besluit

- De gemeente Waalwijk wordt gecompenseerd voor de onevenredig grote inbreng in de positieve resultaten van de ISD tot nu toe. De compensatie is eenmalig en betreft een bedrag van 500.000 euro.
- Binnen de begroting van de ISD wordt een tijdelijke voorziening aangemaakt van 266.145 euro die ingezet kan worden om de verwachte financiële problemen op te kunnen vangen.
- Bij de aanpassing van de gemeenschappelijke regeling van de ISD worden afspraken gemaakt over de verdeling van overschotten en tekorten op de verschillende budgetten.